

meen zal het onmogelijk zijn bij eerste hulp een diagnose te stellen. De eerste hulp bij deze ongevalspatiënten zal moeten bestaan uit het vrij maken of houden van de luchtweg, het spalken van fracturen, het geven van drukverbanden bij contusies en het voorkomen van bloedverlies uit wonden. Dit is dus algemene eerste hulp en niet specifiek voor het buiktrauma. Eventuele shock wordt bestreden met warm houden van de patiënt, laag leggen van

het hoofd en eventueel toediening van zuurstof respectievelijk een intraveneus infuus.

Drapanas, T. en J. McDonald (1961) *Surgery* 50, 742.

Eerland, L. D. (1957) *Ned. T. Geneesk.* 101, 657.

Fitzgerald, J. B., E. S. Crawford en M. E. De Bakey (1960) *Amer. J. Surg.* 100, 22.

Kennedy, R. H. (1960) *American Lecture Series* no 379. Thomas, Springfield.

ReMine, W. H. (1957) *The Surgical Clinics of North America*. Saunders, Philadelphia en Londen.

Huwelijk en koppelvorming*

DOOR PROF. DR E. A. D. E. CARP, TE LEIDEN

In een onlangs door de Katholieke Radio Omroep uitgezonden radiogesprek kwam een ietwat merkwaardige vraag ter sprake van een gehuwde vrouw. Zij deelde mede omstreeks elf jaar gehuwd te zijn en nog nimmer met haar man enig conflict of zelfs ooit onenigheid te hebben gehad. Wanneer zij dit dan ook aan haar kennissen vertelde, bleken deze ten hoogste verbaasd te zijn, konden haar niet geloven of twijfelden sterk aan haar volwaardigheid. De vraag van deze gehuwde vrouw was, hoè zij nu moest doen en of haar huwelijk wel normaal was.

Men zou deze vraag als grapje kunnen beschouwen ware het niet, dat hier een huwelijksprobleem is aangesneden, dat de moeite van bestudering waard is. In het huwelijk komen wrijvingen, onenigheden, zelfs twisten (min of meer ernstige conflicten) voor en de vraag is, of deze wrijvingen niet onverbreekbaar verbonden zijn met het normale huwelijksleven. Men kan het ook van de tegenovergestelde kant bezien en zich afvragen of een huwelijk zonder wrijvingen, misverstanden, twisten, verkoelingsperiodes, (met andere woorden: conflicten) normaal of zelfs ideaal te noemen is. Men heeft deze vragen stellig ernstig op te vatten en reeds enige verdieping van het hier aangesneden vraagstuk zal ons hieromtrent nader kunnen instrueren.

Ofschoon de vraag naar de omschrijving van een „normaal” huwelijk een onzinnige toeschijnt en reeds het opwerpen van de vraag: wát is een norm en wát is normaal, ons direct verplaatst in de meest diepzinnige, wijsgerige, theologische, sociologische, psychologische, biologische en andere beschouwingen, heeft ieder voor zich een vaag instinctief of intuïtief aangevoeld besef van wat hij (of zij) als een normaal of ideaal huwelijk meent te moeten beschouwen. Van psychologisch gezichtspunt bezien zou men kunnen zeggen, dat er dan ook in normale huwelijken conflicten bestaan, zelfs moeten bestaan om de normaliteit van een huwelijksleven te waarborgen. Men zou dus hebben uit te gaan van een zekere apologie, een verdediging van het bestaans-

recht van huwelijksconflicten en zelfs kunnen spreken van heilzame conflicten, welke de frisheid, de voortdurend noodzakelijke vernieuwing, de vitaliteit van het huwelijksleven in stand doen blijven en onderhouden. Het komt mij voor, dat deze vaststelling zó vanzelfsprekend, ofschoon wellicht ietwat verrassend is, dat een bestrijding hiervan moeilijk zou zijn.

De psychotherapeut en feitelijk iedereen is het bekend, hoe de opheffing van conflicten bevrijdend werkt en de menselijke geest deze zelfbevrijding behoeft. In deze zin kan men de aanwezigheid van conflicten dan ook een noodzakelijk kwaad noemen, daar zij eerst aanwezig dienen te zijn, alvorens de mogelijkheid bestaat ze uit de weg te ruimen en de weg naar zelfbevrijding te banen. Degene, die slechts in staat zou zijn conflicten op een éénzijdige wijze te beschouwen, is dan ook stellig niet in staat hun positieve waarde te beoordelen. Wanneer het wezenlijke van hetgeen men een conflict pleegt te noemen gelegen is in het „met elkaar (of met zichzelf) oneens zijn” dan is dit oneens-zijn te vergelijken met een latente oorlogstoestand.

Wanneer nu een steeds blijvende vrede-toestand als ideaal zou zijn te beschouwen, dan zou men vergeten, hoe zulk een toestand verslappend, energiedovend, de zelfgenoegzaamheid bevorderend, des-individualiserend op de mensen kan werken. En hiermede zou men stellig verre zijn afgeraakt van het beeld, dat de mensen zich van een ideaal van menselijk-zijn zullen hebben gesteld. Onenigheid in velerlei vormen, zelfs twisten en periodes van verkoeling dienen dan ook in een normaal en zelfs ideaal te noemen huwelijk aanwezig te zijn om de mens, die nu eenmaal op weg is naar wijsheid en zelfvervolmaking, te behoeden voor een vereenzelving met het ideale onder welk aspect dan ook. Ook — en wellicht juist — in zijn huwelijksleven moet de mens zich kunnen blijven schamen voor eigen zo-zijn en eigen tekortkomingen. De gedragsvormen tussen gehuwden mogen tot zekere hoogte de kenmerken dragen van een zich niet voor elkaar behoeven te schamen (hetgeen men als een zekere mate van schaan-teloosheid kan bestempelen); zij

* Voordracht, gehouden op de Boerhaave-cursus „Conflicten in en van het huwelijksleven”, te Leiden, april 1962.

dienen stellig niet onbeschaamd te zijn. Het zal dan ook behoren tot een normaal — en zelfs ideaal — huwelijksleven, wanneer beide echtelieden hun beschaamd-zijn bij bepaalde gelegenheden kunnen bekennen, hetzij voor elkaar, hetzij voor zichzelf. En het zijn de conflictsituaties (in de zin van ál dan niet openlijk uitgesproken uitingen van oneens-zijn), welke de gehuwden in staat stellen het beschaamd-zijn te ervaren en te bekennen.

Sprekende over huwelijksconflicten bedenke men wel, dat onuitgesproken (zogenaamde stille) en ongeweten (respectievelijk onbewust blijvende) conflicten de gaafheid van het huwelijksleven veel meer afbreuk doen, dan de luidkeels geuite en van brutoheid getuigende onbeschaafdheden, welke in huwelijken in alle maatschappelijke klassen plegen voor te komen. Ieder weet bovendien, dat elk manifest conflict ontstaat na een gemeenlijk banale aanleiding, welke laatste berust op conflictogene situaties, die dan niet worden onderkend. Een conflict is dan ook niet meer dan een openbaring, een soort signaal, respectievelijk een doorbraak van een latent smeulende conflictogene situatie.

Het is hier echter niet de plaats een verdere uiteenzetting te geven van wat de dieptepsychologie als conflictpsychologie heeft bestempeld. Het moge voldoende zijn de aandacht te vestigen op de „heilzaamheid” van het bestaan van conflicten (in dit geval dus: huwelijksconflicten), teneinde gehuwden gelegenheid te bieden hun beschaamd-zijn te bekennen. In het alledaagse leven noemt men deze situatie dan de terugkerende mogelijkheid het „weer goed te maken”, waarbij de echtgenoot met zekere zelfgenoegzaamheid zijn mannelijke ridderlijkheid kan tonen, de echtgenote van haar vergevingsgezindheid blijk kan geven. Omtrent het ingewikkelde samenspel van narcistische gekrenktheid en schuldgevoelens tijdens de verzoeningsperiode moge verder worden gezwegen. Van meer belang schijnt mij wel de belichting van enkele conflictogene situaties, welke de dieptepsycholoog kan onderkennen en welke in samenhang kunnen worden gezien met een zekere mate van onrijpheid (remming) in persoonlijkheidsontwikkeling. Als voorbeeld zou ik willen kiezen een bepaalde huwelijksverhouding, welke juist door haar ogenschijnlijke conflictloosheid door sommigen als een veeleer ideale wordt bestempeld: de koppelvorming.

Onder koppelvorming kunnen wij verstaan een hechte band tussen twee mensen, welke berust op een zeer bijzondere verstandhouding. Een koppel is een soort van twee-eenheid in die zin, dat de tussen de beide persoonlijkheden gegroeide gebondenheid een zó hechte is geworden, dat een „sentiment d'incomplétude” optreedt, wanneer één van beiden ontbreekt. Het koppel is te zien als een gebondenheidssituatie in zekere tegenstelling tot de situatie van verbondenheid, welke laatste zich in een werkelijke vriendschaps- en liefdesverhouding openbaart. Zowel in de vriendschap, als in de liefde is er sprake

van een verstandhouding op een niveau van gelijkwaardigheid of — zoals L. Binswanger in zijn fundamenteel werk: „Grundformen und Erkenntnis menschlichen Daseins”, het heeft uitgedrukt — op een niveau van „Wirheit in das liebende und freundschaftliche Miteinandersein”. In de verbondenheidssituatie overheerst de vrijheid en vooral de „Freigabe”; de gebondenheidssituatie is gekenschetst door de situatie ener onderworpenheid aan respectievelijk ener overheersing van de ander. In de gebondenheidssituatie is sprake van een „Nehmen oder Genommen-werden bei der schwachen Stelle”, welke term eveneens aan Binswanger is ontleend. Het geldt hier slechts enige aanduiding van het kenmerkend onderscheid tussen gebondenheid en verbondenheid en het is duidelijk, dat bij koppelvorming van gebondenheid sprake pleegt te zijn.

In de koppelvorming (opgevat als Dual-Union) is stellig sprake van een identificatie-psychisme, waarachter een zeker identiteitsbeleven schuilgaat. Identificatie, in casu vereenzelving, wordt in de leer der psychoanalyse opgevat als een primitieve vorm van gebondenheid aan de ander met wie identificatie plaatsvindt. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat bij koppelvorming van een zekere primitieve gebondenheid sprake is. Dat deze identificatie aanleiding geeft tot een verstarring in ontwikkeling en ontplooiing is duidelijk.

Krachtens de voorafgaande beschouwing zou koppelvorming dan ook moeten leiden tot een ik-verstarring, een belemmering in de ontplooiing der persoonlijkheid, een bemoeilijking voor een verdere individualisatie (dat is rijping der persoonlijkheid). De kliniek laat inderdaad zien hoe onder invloed van koppelvorming persoonlijkheden, welke reeds een zekere ontwikkelingszwakte doen onderkennen, in hun verdere persoonlijkheidsontwikkeling nóg meer verward raken, ongeacht de steun, welke de beide partners elkaar in menig opzicht kunnen bieden. Koppelvorming behoort als verschijningsvorm dan ook tot de pathologie der ontwikkelingspsychologie juist op grond van tē sterke neiging tot identificatie met de ander. Terwijl dus in de problematiek der ontmoeting de „Wirheit”, het samenzijn wordt beklemtoond, geldt dit stellig niet voor de gebondenheid van de koppelvorming. In het verbonden-zijn staan de verbondenen (de met elkaar verbonden partners) voor de anderen open. In de gebondenheidssituatie van de koppelvorming heeft men te doen met een afgesloten-zijn — zelfs een zekere mate van vijandigheid — ten aanzien van de anderen. Men kan hier ook de uitdrukking bezigen van een inclusiviteit in geval van verbondenheid, tegenover een exclusiviteit in geval van gebondenheid.

Daar het bij koppelvorming vooral een situatie betreft van een — in sommige opzichten — sterkere en zwakkere persoonlijkheid dient het probleem der suggestieve beïnvloeding hier ter sprake te worden gebracht. Suggestie — in haar eenvoudigste vorm

bezien — is de wederzijdse beïnvloeding van en tussen twee mensen, hierbij gebruikmakend van een algemeen bestaande eigenschap, welke enerzijds suggestibiliteit, anderzijds suggestieve kracht wordt genoemd.

Het is mogelijk, dat de drang naar het ontbrekende, het tot een eenheid aanvullende, de drang tot koppelvorming bepaalt op eenzelfde wijze, als ego en alter ego elkaar aanvullen. Zo kan ook het zogenaamde dubbelgangersprobleem, dat zijn sporen vooral in de psychopathologie vertoont, van bijzonder belang worden geacht in verband met de vorming van koppels (in casu Dual-Unionen). Reeds bij oppervlakkige kennismaking met koppels blijkt hun „sentiment d'incomplétude” sterk te overheersen, met andere woorden de fel gevoelde behoefte de ander te gebruiken ter completering van een „gemis”. In sommige gevallen wordt dit „gemis” ervaren met een eenzaamheidsgevoel, dan weer met een gevoel van onbevredigdheid, een bloot verlangen naar de ander, een erotische begeerte, een gevoel van onrust. Dergelijke gevoelens worden niet zelden gecamuofleerd door grof erotische beweegredenen en het zich verschaffen van voordeel. Dit laatste treft men vooral aan bij huwelijkszwendelaars en andere typen van oplichters. Bij gepsychopathiseerden met latente homo-erotiek draagt koppelvorming gemeenlijk het karakter van soms geruime tijd durende „vriendschaps”-betrekkingen, waarbij de oudere partner een vader-moederrol vervult ten aanzien van de jongere. Op gesublimeerde wijze en onder het aspect van de „eros paidagogos” wordt een opvoedersrol gespeeld ten aanzien van de soms belangrijk jongere partner. Ook deze wijze van koppelvorming kenmerkt zich door haar exclusiviteit, het buitensluiten van en de jaloezie op de gunst van anderen.

* * *

Uit het voorafgaande kan worden vastgesteld, dat koppelvorming zeer verschillende aspecten heeft. Men zou geneigd zijn hierbij het zwaartepunt te leggen op hetgeen men als een destruerend aspect zou kunnen betitelen. Immers koppelvorming werkt niet slechts als een verstarring in de ontplooiing der persoonlijkheid, een remming van het individualisatie-proces, maar leidt tevens tot een zekere mate van afgeslotenheid ten aanzien van gemeenschap en samenleving met anderen. Als zodanig is het een asociaal respectievelijk antisociaal probleem. Dit laatste treedt des te sterker naar voren in die gevallen, waarin koppelvorming aanleiding geeft tot antisociale gedragingen en criminele handelingen.

Huwelijken, welke op koppelvorming berusten, neigen volgens bovenstaande inzichten tot verstarring en desindividualisatie van beide huwelijkspartners. Ogenscheinlijk vormen zij niet zelden een toonbeeld van harmonie, terwijl de onderlinge gebondenheid ten onrechte als een uiting van verbondenheid wordt beschouwd. In elke gebondenheid overheerst echter een machtsverhouding,

waarbij de sterkere de zwakkere overheerst, respectievelijk de zwakkere zich door de ander laat overheersen. Het is aannemelijk dat de meeste huwelijken, waarin koppelvorming een belangrijke rol speelt, een bijna benijdenswaardige harmonie en eensgezindheid openbaren. Daarnaast bestaan er ook dergelijke huwelijken, welke gekenmerkt zijn door de heftigste conflicten en waarop het oud-Hollandsche woord: „zonder elkaar meugen zij niet en met elkaar deugen zij niet”, van toepassing kan worden geacht. Men kent niet zo weinig huwelijken, waarin de grofste scènes, mishandelingen en meest geraffineerde wreedheden schering en inslag zijn, terwijl beide echtgenoten zó aan elkaar (in haat) verkleefd blijken te zijn, dat het hun onmogelijk is elkaar te verlaten. Dit is de meer aan het licht tredende tragiek van de koppelvorming. In de harmonisch en zelfs ideaal toeschijnende huwelijken, op koppelvorming gebaseerd, blijven de haatgevoelens geheel latent of barsten slechts bij uitzonderlijke gelegenheden te voorschijn. Men kan feitelijk zeggen, dat een huwelijksleven, waarin geen groei (ontplooiing) te bespeuren valt, geremd wordt door factoren, welke voor een deel door koppelvorming kunnen worden bepaald. Dit geldt stellig voor huwelijken, waarin de aanvankelijk overheersende gebondenheid (in casu verliefdheid) niet geleidelijk plaats maakt voor gevoelens van verbondenzijn. Door de psycholoog-antropoloog Ludwig Binswanger werd in zijn bekend standaard-werk: „Grundformen und Erkenntnis menschlichen Daseins” (1942) het verbondenzijn opgevat als een existentiaal van de begrippen liefde en vriendschap.

Men zou kunnen zeggen, dat een huwelijk, waarin verliefdheid niet kan rijpen tot de ervaring van liefde, in een gebondenheidsverhouding is blijven steken. Het haatgevoel (als de bron van zovele conflicten) is niet te beschouwen als een antipode van het gevoel van liefde, maar van verliefdheid. Ook in haat verkeert de mens in een gebondenheids-situatie. Vandaar dat verliefdheid in haat kan omslaan, aangezien het hier geldt een ambivalentie van twee gebondenheden. Wij weten ook hoezeer het woord: liefde, wordt misbruikt en de verliefdheid vooral zich met dit woord pleegt te tooien. In de zogenaamde Strindberghuwelijken demonstreert het haatgevoel (en vooral de dodelijke haat) zijn sterke gebondenheid aan de ander, wie de haat geldt.

In huwelijken, welke in zekere zin als koppelvormingen kunnen worden beschouwd en waarin gebondenheid in haat overheerst, kan men vaststellen, dat de egoïstische gevoelsinstelling in belangrijke mate op de voorgrond treedt en van altruïstische gevoelens weinig sprake is. Zo overheerst ook het hebben-van-de-ander sterk het zijn-voor-de-ander. Deze facet van mensheidsproblematiek is verschoven van het „être disponible” naar het „avoir”. Van een gemeenschapsleven, althans in de hogere zin des woords, is derhalve weinig sprake.

Uit het voorafgaande zal — wellicht ten overvloede — nog eens zijn gebleken, dat huwelijksconflicten kunnen behoren tot een der charmes van het huwelijksleven. Het tijdelijk met elkaar oneens zijn geeft beide huwelijkspartners de gelegenheid hun liefde opnieuw te ontdekken. Conflicten kunnen het huwelijksleven behoeden om te verzanden in een sleur. Zij geven aan beide partners de mogelijkheid tot verzoening, waarbij vooral de echtgenoot zijn zelfingenomen edelmoedigheid kan tonen door de schuld op zich te nemen, terwijl de echtgenote haar offervaardigheid kan doen zien. Deze conflicten zuiveren als het ware de atmosfeer; zij kunnen zelfs heilzaam zijn. Het heeft dan ook geen zin het conflictloze huwelijk als prototype van een gelukkig en goed huwelijk te willen aanprijzen, daar het dikwijls — al te dikwijls — berust op een naast elkaar voortleven, slechts voor de wereld gehuwd zijn, waarbij verder ieder der partners een eigen weg gaat.

* * *

Huwelijken, welke als koppelvorming kunnen worden beschouwd, kenmerken zich door hun egoïstische grondslag. Deze komt in het bijzonder tot uiting in de psychosexuele sfeer, met andere woorden in de intieme samenleving. Plaatsvindende congressus draagt hierbij het karakter van gecamoufleerde zelfbevreemding. De onechtheid van het gevoelsleven in al zijn verschillende facetten verbergt zich achter een masker van de meest lofwaardige en zelfs quasi-verheven gevoelsuitingen. Het is dan ook begrijpelijk, dat koppelvorming tussen huwelijkspartners menigmaal kan worden waargenomen, wanneer deze de kenmerken dragen van hysterische karaktertypen. Men neemt wel algemeen aan, dat juist bij hysterische karaktertypen de overschrijding van gevoelens van verliefdheid naar werkelijke liefdegevoelens moeilijk valt, ook al wordt dit door de belanghebbenden met verontwaardiging ontkent. En anderzijds zijn er vele voorbeelden van koppelvorming bij als hysterisch gekarakteriseerde echtelieden, waarbij de kinderlijkheid respectievelijk onrijpheid der gedragsvormen in hun huwelijksconflicten in het oog springt. Jong, respectievelijk te jong gesloten huwelijken kenmerken zich dan ook uit hoofde van psychische onrijpheid vaak enerzijds door koppelvorming, anderzijds door huwelijksconflicten, welke een kinderlijk (zo niet kinderachtig) aspect tonen en een spoedige echtscheiding, die het bewijs levert van een onvoldoend verantwoordelijkheidsbesef. De psychische onrijpheid is dan ook een trait d'union tussen koppelvorming en huwelijksconflicten. Dat vooral hysterische persoonlijkheidstypen deze psychische onrijpheid levenslang kunnen blijven behouden — en dus feitelijk nimmer het stadium der volwassenheid bereiken — is een ervaringsfeit.

Het moge overbodig toeschijnen een uiteenzetting te geven van de verschillende varianten van hysterische karaktertypen, welke de kliniek kent

en wier onderlinge gebondenheid predisponeert tot uiteraard verschillende huwelijksconflicten. Slechts een enkel voorbeeld moge hier worden genoemd. Het hysterische verleiderstype — ook als don Juan-type welbekend — kenmerkt zich in zijn neiging tot koppelvorming door zijn behoefte tot echtelijke ontrouw, welke dan een bron wordt van huwelijksconflicten met gemeenlijk een echtscheiding tot slot. Sommigen vinden hun psychische narijping dan eerst in hun tweede of derde huwelijk, waarbij de figuur van de huwelijkspartner uiteraard mede van beslissende invloed is. De psychoanalytische opvatting van dit bijzondere karaktertype heeft stellig bijgedragen tot een verdieping van ons inzicht in de soms noodlottige tragiek van dit type mensen. Het hysterische verleiderstype, met zijn charmes en zijn gemeenlijk zwakke potentie, zijn zwak mannelijkheidsgevoel en zijn latent homoerotische neigingen paart aan deze hoedanigheden een sterk sadistische inslag, die in zijn huwelijksleven niet zelden tot uiting komt in een zekere kwelzucht. Deze laatste vindt verder nog voedsel in een overwegend masochistische neiging bij de levensgezellin, welke hij zich heeft gekozen. Ik moge hierbij terloops verwijzen naar de hypothese van Szondi, die een bepaald tropisme aan de wortel heeft geplaatst van Dual-Unionen, welke op sadomasochistische wijze aan elkaar zijn gebonden. Mij is een geval bekend van een in vrije liefde samenwonend koppel (een overwegend sadistisch ingestelde man van het zogenaamde verleiderstype en een overwegend masochistisch ingestelde hysterische vrouw), hetwelk eerst een einde vond in een moord, welke de man op zijn vrouw pleegde na een voor beide ondragelijk geworden samenleving.

Met voorbijgaan van andere typen van hysterische karakterstructuur, die mede door psychische onrijpheid in hun gebondenheidsverhouding tot de ernstige huwelijksconflicten aanleiding kunnen geven, wil ik slechts de aandacht vestigen op de overmatige kwetsbaarheid, de labiliteit van het stemmingsleven en de neiging tot agressieve ontladingen bij deze typen vrouwen en mannen. Reeds lang heeft men immers de dwaling opgegeven, dat hysterische karaktertypen bij de vrouw veelvuldiger zouden worden aangetroffen dan bij de man. Nu zijn het niet in de eerste plaats de zich telkenmale herhalende en na de geringste aanleiding optredende acute conflicten met ontladingen van agressiviteit, welke uitpuddend werken en de bereidheid, het huwelijk te blijven handhaven, verlammen. Het zijn veeleer de nimmer aan de oppervlakte komende latente conflicten, welke uitpuddend werken en een vervreemding tussen de echtgenoten bewerkstelligen. Hier speelt het wrokgevoel een belangrijke rol en ook in dit opzicht neigen hysterische karaktertypen tot het cultiveren van wrokgevoelens. Het is bekend, hoe gaarne het wrokgevoel zich hult in een kleed van (pseudo-) onverschilligheid. De vervreemding tussen echtgenoten heeft vooral bij hysterische karakterstructuur niet zelden de betekenis van het bestaan van sterke wrokgevoelens,

welke latent en mogelijk ook onbewust blijven. Men kan dan ook menen, dat sluimerende (latente) conflicten voor een harmonisch huwelijksleven een grotere bedreiging zijn, dan de periodiek zich openbarende, zelfs onder de meest heftige vormen. Zij kweken en onderhouden een situatie van voortdurend misverstand. En het is het misverstaan, dat wil zeggen het onvermogen om dáár te gaan staan, waar de ander staat, dat in bijzondere mate uitputtend werkt en gevoelens van hulpeloosheid oproept.

Uit het voorafgaande dient stellig niet de conclusie te worden getrokken, als zouden deze huwelijken tot althans ernstige conflictsituaties moeten voorbeschikken. Zo zou men verschillende typen van karakterstructuren kunnen schetsen, waarvoor juist een zekere koppelvorming als het ware beveiligend respectievelijk harmoniserend werkt. Het zijn in de eerste plaats de contactschuwen, de „Selbstunsicheren”, de overwegend geïntroverteerden, maar ook wellicht velen met zwak ontwikkeld individualiteitsbesef (bijvoorbeeld zwakbegaafden)

Vorbereitung voor het huwelijksleven*

DOOR DR C. J. B. J. TRIMBOS

Het is begrijpelijk, dat in een cursus over „Conflicten in en van het huwelijksleven” ook enige plaats is ingeruimd voor de voorkóming, de preventie ervan. Ik heb althans mijn opdracht, te spreken over: „Vorbereitung voor het huwelijksleven”, als zodanig opgevat. In de stroom activiteiten van de moderne geestelijke gezondheidszorg zijn voorbereiding, vorming en voorlichting voor het huwelijk een der allerbelangrijkste taken gaan worden. De alcoholistenbureaus, de medisch opvoedkundige bureaus, de voor- en nazorgdiensten, de bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, al deze specifieke diensten voor geestelijke volksgezondheid, maar niet minder de huisartsen en specialisten op hun spreekuren, zien zich bij voortduring geplaatst voor een uiterst gedifferentieerde huwelijksproblematiek.

Veel meer dan vroeger komen de mensen om hulp in huwelijksituaties, die zij zelf niet meer aan kunnen. Door gebrek aan geschoold kader echter is het aantal goede voorzieningen niet evenredig met de groeiende behoefte. Geruime tijd bestaat dan ook reeds het inzicht, dat het onmogelijk is een zodanig sluitend net van adequate voorzieningen te organiseren, dat aan de werkelijke curatieve behoeften afdoende tegemoet kan worden gekomen. Daarom staat de moderne psychisch hygiënische

voor wie koppelvorming een belangrijke steun betekent. En niemand zal willen ontkennen, dat een harmonisch genoemd huwelijksleven gekenmerkt is door het wederzijds verlenen van steun. Deze steun zal in een harmonisch huwelijk echter meer het karakter dragen van een in vrijheid aanvaarde en niet van een in onvrijheid (dat is gebondenheid) noodzakelijke steun. Wellicht zou men het criterium van een gevoel van vrijheid in het huwelijksleven zelfs kunnen beschouwen als maatstaf voor de oprechte beleving van de huwelijksband, als een in liefde met elkaar verbonden-zijn. Het geestelijke vrijheidsbesef van de mens, als een zijner hoogste goederen, gaat ook in de huwelijksbeleving niet ten onder. En het is wellicht dit vrijheidsbesef, dat de normale huwelijksconflicten verdraagbaar doet zijn en zelfs tot hernieuwde beleving van het gehuwd zijn prikkelt. Zo kan men zeggen, dat het probleem huwelijk en koppelvorming bovenal het probleem van het menselijk vrijheidsbesef in het geding brengt en alle huwelijksconflicten plaatst in een licht, dat de essentie van de menselijke samenleving beschijnt.

zorg voor huwelijk en gezin steeds meer in het teken van de preventie. Dat wil zeggen, dat voor het gebied der huwelijksconflicten, waarop in deze studiedagen door diverse deskundigen nader wordt ingegaan, de curatieve ervaring in dienst wordt gesteld van een reeks preventieve activiteiten, welke men kan samenvatten als „vorbereitung op het huwelijksleven”. Zo kennen we de jongeren-, verloofden-, jonggehuwden- en ouder-cursussen (die ook wel bekend zijn onder de naam „huwelijkschool”), de seksuele-, huwelijks- en gezinsvoorlichting in militaire dienst, soortgelijke lessen voor jonge arbeiders en arbeidsters in het kader der levensscholen, of, zoals voorlopig nog alleen in de Verenigde Staten van Amerika, de vaste „marriage and family”-courses op het lesrooster van de „colleges” en „universities” (Riesman). De preventief werkzame „marriage counselor” is daar tevens een bekende figuur op de universitaire „Campus”, hetgeen begrijpelijk is als men weet dat ongeveer driekwart der medische studenten aan de Kansas University gehuwd is.

Meer indirect, maar niet minder preventief werkzaam op het gebied der huwelijksstoornissen zijn de ook in ons land reeds hier en daar geëffectueerde bijscholingsactiviteiten, zoals deze Boerhaave-cursus voor artsen, maar ook ten dienste van zielzorgers, onderwijzers, maatschappelijke werkers, wijkzusters en anderen, wier taak hen vaak met huwelijksproblematiek in aanraking brengt. En dan

* Voordracht, gehouden op de Boerhaave-cursus „Conflicten in en van het huwelijksleven”, te Leiden, april 1962.